

Remissvar angående Betänkandet SOU 2019:35, Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället

Folkets Hus och Parker välkomnar de nya demokrativillkoren som föreslås i betänkandet. Det är bra att samhället tydligt markera mot organisationer som kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter, diskriminerar eller bryter mot principen om allas lika värde. Folkets Hus och Parker delar också uppfattningen att ett demokrativillkor måste vara tydligt och att både den som ansöker om bidrag och den som beslutar, på förhand ska veta vilka krav som ställs.

Bidrag till allmänna samlingslokaler fördelas av Boverkets samlingslokaldelegation med stöd av förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Syftet med bidraget är bland annat att tillgodose föreningslivets behov av lokaler för sin verksamhet och att förverkliga centrala demokratiska mål i samhället.

Samlingslokalorganisationerna har pekat på att det finns en motsättning mellan de demokrativillkor som ställs i förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler och den definition som finns av en allmän samlingslokal i samma förordning.

För att få bidrag måste samlingslokalorganisationen uppfylla förordningens demokrativillkor, dvs. i sin verksamhet respektera demokratins idéer, inklusive principerna om jämställdhet och förbud mot diskriminering. Men den nuvarande definitionen av allmän samlingslokal saknar i sin tur ett tydligt demokrativillkor, vilket kan uppfattas som att definitionen av en allmän samlingslokal innebär att den måste kunna nyttjas opartiskt av alla på orten, oavsett hyrestagarens värdegrund.

För att reda ut det juridiska läget när det gäller rätten att neka uthyrning av en allmän samlingslokal, anlätade Samlingslokalorganisationernas samarbetskommitté (SAMSAM) en jurist för att undersöka nuvarande rättsläge (SAMSAM 2018). Enligt rättsutlåtandet finns det oklarheter huruvida en organisation som tar emot bidrag från en kommun, i och med det också kan anses omfattas av den kommunala likabehandlingsprincipen, när det gäller vilka som tillåts hyra en allmän samlingslokal.

Frågan om den kommunala likställighetsprincipen i samband med lokaluthyrning, har också aktualiserats i ett rättsfall, gällde laglighetsprövning av ett kommunalt beslut att ställa sig bakom en ändring av ett nyttjanderättsavtal mellan en kommun och en folketshusförening. Ändringen gav föreningen rätt att neka en hyrestagare som inte delar de grundläggande principerna om jämlikhet, jämställdhet och alla människors lika värde, i enlighet med Folkets Hus och Parkers uthyrningspolicy.

Förvaltningsrätten ansåg att ändringen i avtalet kunde medföra en möjlighet att särbehandla kommunmedlemmar på annat än objektiv och saklig grund, vilket därmed kunde strida mot den kommunala likställighetsprincipen. (Förvaltningsrättens i Härnösands dom den 16 november 2017 i mål nr 3753-16). Det finns dock i detta fall speciella omständigheter när det gäller kopplingen mellan föreningens verksamhet och kommunen, vilket gör att rättsfallet från Härnösand inte kan anses prejudicerande och därmed inte ger närmare vägledning kring det samlade rättsläget. Frågan har ännu inte prövats rättsligt i några övriga fall.

Boverket gjorde en egen utredning 2018, för att inom ramen för sin tillämpning av förordningen om statsbidrag till allmänna samlingslokaler, klargöra organisationernas möjligheter att neka uthyrning, med anledning av att en hyrestagare inte anses leva upp till ställda demokrativillkor. Utredningen kom fram till att det saknas konkret rättslig vägledning om hur demokrativillkoret ska tolkas, när det gäller allmänna samlingslokaler (Boverket 2018). Det innebär enligt Boverket att myndigheten kommer fortsätta avgöra den frågan i varje ärende, utifrån den enskilda ansökan.

Mot bakgrund av ovanstående anser Folkets Hus och Parkers att de nya tydliga demokrativillkor som föreslås för statsbidraget är bra men att den oklarhet som fortfarande råder, när det gäller definitionen av en allmän samlingslokal ur ett demokratiskt perspektiv är olycklig. Det kommer leda till en fortsatt osäkerhet i bidragsgivningen, kring tolkningen av begreppet allmän samlingslokal.

För att skapa en bättre förutsägbarhet för civilsamhällets organisationer inom detta område, förordar Folkets Hus och Parker därför att även definitionen av en allmän samlingslokal kompletteras med ett demokrativillkor, på likande sätt som utredningen föreslår när det gäller statsbidraget.

Detta skulle innebära ett viktigt förtydligande när det gäller den grundläggande demokratiska rätten att nyttja en allmän samlingslokal, att den endast gäller för alla organisationer som själva lever upp till demokrativillkoren, när det gäller respekt för demokratins grundläggande principer och allas människors lika värde.

För Riksorganisationen Folkets Hus och Parker

Calle Nathanson
vd